

Vapaaehtoinen sääntely, laki ja moraal

Maarit Laihonen
Organisaatiot & johtaminen

32E28100 Markkinoiden juridinen toimintaympäristö

Yritysjuridiikka

10.1.2018

Session rakenne

Yritysten ongelmallinen rooli kestävän kehityksen ajureina (CSR)

- Taustalukemisto: Aho, Lotta & Laihonen, Maarit (2015). Kestävän kehityksen kestämatön tragedia. *Poliittinen talous* 3(1): 91-112.

Osa 1: Yritysten ongelmallinen rooli kestävän kehityksen ajureina

Kansainvälinen hallinto ja luonnon rajat

- Ympäristöongelmat globaaleja → globaali ratkaisu tarpeen
- Kansainvälistä sitovaa sääntelyä luonnonvarojen käytön tai saastuttamisen suhteen ei ole kuitenkaan ole saavutettu (erityisesti alkaen Rio 1992)
- Vasta-argumentteina sitovalle sääntelylle ovat olleet erityisesti markkinoiden häiriintyminen (oletus vapaista markkinoista) ja talouskasvun hidastuminen/loppuminen
- Vrt. kuitenkin esim. vapaakauppakysymysten sitova sääntely (olemassa olevat ja nyt neuvotteluiden alla olevat, esim. TTIP)
- Kv. taso – usein sitoumuksia **tavoitteista**; kansallinen taso – **mahdollisesti sääntelyä**, usein vain **tavoitteisiin sitoutumista**; toimija/yritystaso – **vapaaehtoisia ohjelmia tavoitteiden saavuttamiseksi**

Yritysten ongelmallinen rooli kestävän kehityksen ajureina (CSR) - Taustaa

- Teollisuuden aiheuttaman ympäristötuhon ymmärrys 1950-luvulta alkaen, maapallon rajojen tieteellinen ymmärrys 1970-luvulta alkaen
 - ”Kestävän kehityksen” (1980-l.) määräytyminen talouslähtöisesti – ensin talous, sitten sosiaaliset ja ympäristökysymykset
 - (Poliittinen) yritysvastuu osaksi kestävän kehityksen vapaaehtoisuuteen perustuvaa agendaa
 - Yritysten toimintaedellytykset turvattu vapauden nimissä
 - Luonnonvarojen kestävän käytön yms. oletetaan tapahtuvan saman vapauden viitekehyksessä
- Uusliberaali kansainvälisen hallinnon järjestys

Lainsäädännöllisiä näkökulmia

- Keskeisenä yhtiöoikeus jonka kolonisaation taustalla:
- Oikeustaloustieteen vaikutus (vrt. Chicagon koulukunta)
 - Perusoletuksena omistajien halu maksimoida sijoitusten arvo
 - Ympäristön arvo määrittyy vain markkinoiden hyödykkeiksi määrittämien asioiden kullakin hetkellä saaman taloudellisen arvon mukaan
- Vaikka eurooppalainen yhtiölainsäädäntö ei pakota tavoittelemaan ainoastaan voittoa, anglosaksisen kulttuurin vaikutus käytännössä luo oletuksen voiton maksimoimisen ”pakollisuudesta” yli muiden velvoitteiden
 - Huom. voiton **tuottaminen** (jollakin aikavälillä) ei ole yhtä kuin lyhytnäköinen voiton **maksimointi!**

Vapaaehtoisen sääntelyn paradoksi

- Pakottavassa sääntelyssä
 - Joku muu, yleensä demokraattiselta perustalta, määrittelee toimintaa ohjaavat säännöt
 - Sääntöjen rikkomisesta valvotaan ja sitä seuraa rangaistus, jonka määrittää samoin ulkopuolinen taho
- Vapaaehtoisessa ”sääntelyssä”
 - Toimija/t itse määrittävät säännöt
 - Toimija itse tai kansalaisyhteisö (ei rangaistusvaltaa) ”valvoo” sääntöjen noudattamista
 - Rangaistuksena toimii korkeintaan (hetkellinen) maineenmenetyks ja lupaukset toiminnan parantamisesta vastaisuudessa
 - (Vrt. mm. Tuomarinohjeet)

Vaihtoehdot nykyiselle sääntely- ja talousjärjestelmälle...

- Ekologinen taloustiede ja ympäristötaloustiede 1970-luvulta alkaen
- Vaihtoehtoiset hallintamallit
- Vahva tieteellinen tausta ympäristöongelmien ja niiden syiden tunnistamisessa (erit. ilmastonmuutos ja biodiversiteetin katoaminen)
- Erityisesti Euroopassa ei varsinaisia lainsäädännöllisiä esteitä ohjata taloudellista toimintaa toisin

...ja niiden toteuttamisen mahdottomuus

- Poliitiikan tekoa ohjaa valtavirran taloustiede
 - Ympäristöhallinnan instituutioita ryhdyttiin luomaan yhtäaikaisesti uusliberalistisen ideologian nousun kanssa
 - Nykyisin myös julkiselta sektorilta odotetaan tuottavuutta, joka edelleen vähentää kansallisia kannustimia muotoilla politiikkaa uudelleen aidosti kestävämmäksi
- Ongelmat eivät tieto- tai mahdollisuuslähtöisiä vaan poliittisia**

Lähteitä ja lukemista

- Aho, Lotta & Laihonen, Maarit (2015). Kestävän kehityksen kestämatön tragedia. *Poliittinen talous* 3(1): 91-112. Saatavana: <http://www.poliittinentalous.fi/ojs/index.php/poltal/article/view/39/34>
- Andersen, Paul ja Sørensen, Evelyne. 2011. The principle of shareholder primacy in company law from a Nordic and European regulatory perspective. Teoksessa Hanne Birkmose, Mette Neville ja Karsten Engsig Sørensen (toim.) *The European Financial Market in Transition*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 169-198.
- Lewin, Jeff (1995). Toward a new ecological law and economics. Teoksessa Robin Malloy ja Christopher Braun (toim.) *Law and economics: new and critical perspectives*. New York: Peter Lang, 249-294.
- Peck, Jamie (2010). *Constructions of neoliberal reason*. Oxford: Oxford University Press.

Katso myös

- Eskelinen, Teppo (2016). Taloudesta, tieteestä ja näistä puhumisesta. *Poliittisen taloustieteen seuran blogi*, 18.1.2016. Saatavana: <http://www.poliittinentalous.fi/taloudesta-tieteesta-ja-naista-puhumisesta/>